

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTINING O'QUV-METODIK
FAOLIYATINI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY
PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

Mamataliyeva Mahbuba Abduvoris qizi
Imomova Muazzam Rafiqovna
University of Business and Sciens
nodavlat oliy ta'lim muassasasi o'qituvchilari

Annotatsiya. Maktabgacha ta'lim tashkilotining o'quv-metodik faoliyatini tashkil etishda zamonaviy pedagogic texnologiyalarini ilmiy–nazariy jihatdan asoslash, bolalarni maktabga tayyorlashda amaliyotdagi ahvolini o'rganish va amaliyotga talbiq etish maktabgacha ta'lim tizimining dolzarb muammolaridan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar: zamonaviy texnologiya, metodika, Tarbiyachi, tarbiyalanuvchi, maktab, tarbiya, bola, ma'naviyat, bola, ta'lim, pedagog, faoliyat, o'yin, harakat, individual, mashg'ulot,

Tajriba shuni tasdiqladiki, biz qo'llayotgan usullar yuqori samaradorlikka ega, qimmatbaho asbob-uskunalar, materiallardan foydalanishni talab qilmaydi, kundalik hayotga organik ravishda mos tushadi, bajarish qiyin emas va asosiy faoliyat - o'yinlardan boshlanadi. Ayni paytda biz ishonch bilan aytishimiz mumkinki, o'qituvchilar faoliyatining salomatlikni saqlash masalalariga integratsiyalashuvi ijobiy natijalar beradi. So'nggi yillarda kasallanishning tahlili shuni ko'rsatdiki, kasallanish darajasi barqaror pasayib, davomat oshgan, dastur sifati va bolalarni maktabga tayyorlash yaxshilanmoqda.

Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalargumanistik falsafa, psixologiya va pedagogikaning timsolini ifodalaydi. O'qituvchining diqqat markazida bolaning o'ziga xos, yaxlit shaxsiyati, uning imkoniyatlarini maksimal darajada ro'yobga chiqarishga intilish, shaxsiy fazilatlarni shakllantirish.

Bizning maktabgacha ta'lim muassasamiz o'qituvchilari bolalar bilan ishlashda shaxsiy rivojlanishga yo'naltirilgan vaziyatlardan keng foydalanadilar, ya'ni: muvaffaqiyat holati, bolaning shaxsiy tajribasiga murojaat qilish holati, vazifani tanlash holatlari va boshqalar. O'qituvchilar bolaning ijodiga aralashmaydi. Ular jarayon davomida uning yonida bo'ladilar, uning pozitsiyasini qabul qiladilar va tushunadilar, bolalar ijodiy ishlarining natijalariga yaxshi g'amxo'rlik qiladilar.

Umid qilamizki, bolalar bog'chasining pedagogik jamoasining ota-onalar bilan hamkorligi, ta'lim muammolarini birgalikda hal qilishga umumiy munosabatni yaratish, hamkorlikning umumiy strategiyasini ishlab chiqish yagona

muvoqilashtirilgan shaxsni amalga oshirishga olib keladi. uning shaxsiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantirish uchun bolaga yondashish.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari Kattaroq maktabgacha yoshdagi bolalar uchun vizual-ob'ektiv fikrlash shaklidan vizual-majoziy shaklga fiziologik shartli o'tish munosabati bilan katta maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda foydalanish tavsiya etiladi.

Hozirgi vaqtda maktabgacha ta'lim muassasasida: kompyuterlar, multimedia proyektori, interaktiv doska, interaktiv stol, noutbuklar, televizor, shuningdek printer, skaner, magnitafon, kamera, videokamera.

Biz foydalanadigan axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini quyidagilarga bo'lish mumkin:

Multimedia taqdimotlari;

Axborot va o'quv kompyuter dasturlari;

AKTdan foydalanish bolalarga informatika va hisoblash texnikasi asoslarini o'rgatishni nazarda tutmaydi. Bular, birinchi navbatda: mavzuni rivojlantiruvchi muhitni o'zgartirish, bolalarni rivojlantirish uchun yangi vositalarni yaratish, yangi vizualizatsiyadan foydalanish.

Bugungi kunda AKT quyidagilarga imkon beradi:

Bolalarda katta qiziqish uyg'otadigan ma'lumotni ekranda o'ynoqi tarzda ko'rsating, chunki bu maktabgacha yoshdagi bolaning asosiy faoliyati - o'yinga mos keladi; maktabgacha yoshdagi bolalarga materialni ochiq, majoziy shaklda taqdim etish;

Harakat, tovush, animatsiya bilan bolalarning e'tiborini torting, lekin ular bilan materialni ortiqcha yuklamang;

Maktabgacha yoshdagi bolalarda tadqiqot qobiliyatlari, kognitiv faollik, ko'nikma va iste'dodlarni rivojlantirishga ko'maklashish;

Bolalarni muammoli muammolarni hal qilishga va qiyinchiliklarni yengishga undash.

Multimedia taqdimotlari o'qituvchiga videokliplar yordamida tushuntirish yaratish imkonini beruvchi vizualizatsiyadir. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun ma'lumot va o'quv dasturlari o'rganilayotgan mavzularning mazmunini modellashtirish va vizual tarzda namoyish qilish imkonini beradi.

Bizning muassasamiz axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda va bolalarning ijtimoiy va kognitiv rivojlanishiga hissa qo'shadigan rag'batlantiruvchi o'quv muhitini yaratish orqali yosh bolalar (3-6 yosh) uchun mo'ljallangan Kidsmart erta ta'lim dasturini amalga oshiradi. IBM Kidsmart dasturi 7 yil davomida dunyoning 60 dan ortiq mamlakatlarida muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda; dastur tufayli millionlab maktabgacha yoshdagi bolalar axborot texnologiyalaridan o'ynoqi tarzda foydalanish imkoniyatiga ega bo'ldilar, tabiiy fanlar

asoslarini o'zlashtirdilar.

IBM Kidsmart ta'lim dasturi 3-6 yoshli bolalarni makon va vaqt tushunchalari bilan tanishtiradi, qit'alar, okeanlar va boshqa geografik ob'ektlarning nomlarini va ularning joylashuvini o'rganishga yordam beradi, xaritalar tuzish va yo'nalishlarni ajratishni o'rgatadi, xarita bilan bog'laydi. haydovchi ko'rgan narsa, masshtabni o'rganishga, xarita va haqiqiy landshaft o'rtasidagi munosabatni tushunishga yordam beradi, ijodkorlikni rivojlantiradi, bolalarda tabiiy fanlarni yanada rivojlantirish uchun mustahkam poydevor yaratishga yordam beradi.

Kidsmart kompyuter bloki o'quvchilar o'rtasida o'zaro munosabatlarni rag'batlantirish maqsadida ikki bola uchun o'rindiqlar bilan jihozlangan. O'qituvchilarimiz o'rta guruhdan boshlab bolalar uchun moslashtirilgan dasturni ishlab chiqdilar.

Hayotning beshinchi yili. O'rta guruh.

Vazifalar:

1. Bolalarning hissiy tajribasini boyitish, turli sezgilar (ko'rish, eshitish, teginish) asosida atrofdagi narsalarni idrok etishni yaxshilash, tadqiqotning yangi usullari bilan tanishtirish.

2. O'yinlarda predmetlarni xossalari (shakli, o'lchami, miqdori) bo'yicha farqlash, taqqoslash (muvofiglik, tartib o'rnatish, bir butunning qismini topish) qobiliyatini rivojlantirish.

3. Ob'ektlar guruhlarini taqqoslash, umumlashtirish, o'zaro bog'lash, almashinish va ketma-ketlik qonuniyatlarini ajratib ko'rsatish qobiliyatini rivojlantirish.

4. Faoliyatda, fikr yuritish jarayonida, natijani, belgilangan maqsadni amalga oshirish va unga erishishda tashabbus ko'rsatish.

5. Bolalarning qiziqishini rivojlantirish.

6. Ruhiiy jarayonlarni, qo'llarning nozik motorli ko'nikmalarini rivojlantirish.

O'yin mashqlari bolalarning kichik guruhi (4 kishidan ko'p bo'lmagan) bilan haftada bir marta amalga oshiriladi, vaqt 10-12 minut. Barmoqlar va ko'zlarning charchashini oldini olish uchun mashqlarni o'z vaqtida bajarish kerak. Ko'zning zo'riqishidan xalos bo'lish uchun vizual gimnastika amalga oshiriladi. Vizual va barmoq gimnastikasi darsning o'rtasida kompyuterda (bitta mashq) va undan keyin (ikki yoki uchta mashq) amalga oshiriladi.

pedagogning qat'iy rahbarligi ostida frontal ish shaklida bajarilishi zarur bo'lgan har qanday boshqa ta'lim faoliyati, masalan, qiyin applikasiya yoki rasm chizish jarayonida bolalarga tanish bo'lmagan yangi usullar bilan amalga oshirish.

“Maktabgacha ta'lim tashkilotida o'quv faoliyatini mavzuviy rejalashtirish” pedagogga turli texnologiyalardan foydalanish uchun keng imkoniyat yaratadi. Oylik, haftalik faoliyati mavzularining juda aniq tuzilishi loyihaviy usuldan foydalanish yoki murakkab va yaxlit guruhlarda faoliyat o'tkazish uchun asosdir.

I. Kompleks Kompleks – bu alohida qismlardan tashkil topgan yaxlitlik (san’at, bolalar faoliyatining turlari). Ta’lim faoliyatini kompleks tashkil etish har tomonlama ochib berishga qaratilgan (bitta faoliyat boshqasini almashtiradi va bu o’tish sezilarli bo’ladi: biz rasm chizdik, endi o’ynaymiz va keyin ertak tinglaymiz). Integratsiyalashgan ta’lim faoliyati har bir qavat alohida bo’lib qoladigan ko’p qavatli pishiriqqa o’xshaydi. Ular turli xil faoliyat turlari birlashtirilganda aniq ta’lim vazifalarini bajaradi (yong’in xavfsizligi qoidalari haqidagi suhbatdan keyin “mashqlar paytida o’t o’chiruvchilar” plakat chizishga o’tiladi). Faoliyatning bir turi ustunlik qiladi, ikkinchisi to’ldiradi, hissiy kayfiyatni yaratadi.

Ta’limiy o’yin faoliyati bolalarga tanish bo’lgan materialga asoslanadi va har bir faoliyat turining vazifalari hal qilinadi. Masalan: haftaning mavzusi “Gullagan bahor”. Eng avvalo, pedagog umumiy guruh bilan nutq o’stirish frontal mashg’uloti olib boradi (“Gullagan bahor” mavzusi asosida nutqning ovoz madaniyati, so’z boyligi, nutqning grammatik tuzilishini shakllantirish), keyin bolalar ushbu mavzu bo’yicha san’at markazida ishlaydilar (kollaj-applikatsiya yoki rasm chizish, iplar yoki matolar yordamida bahor manzarasini yaratish, loy ishi). Ta’lim jarayonini rejalashtirishdagi bunday yondashuvda “Matematik” faoliyat (“son-sanoq”, “geometrik shakllar”, “Qurish-yasash va konstruksiyalash markazi”da "Tangram" mantiqiy o’yin va boshqa) rivojlanish markazlarida yakunlanadi. “Savodxonlikka tayyorgarlik”ni loy ishi yoki kichik guruhlar uchun rivojlanish markazlarida mozaikani modellashtirish bilan yakunlash mumkin. Oddiy qilib aytganda, bitta faoliyat tugab mavzu boshqa faoliyatda davom etadi. Kichik guruhlardagi bolalarning ishlarida chalkashliklarga yo’l qo’ymaslik uchun 2-3 turdan ortiq faoliyatlarni o’tkazish tavsiya etilmaydi.

II. Integratsiya Integratsiyalashgan ta’lim faoliyati ta’lim-tarbiyaning turli mazmunini o’zaro bog’lash, o’zaro bog’liqlikning yanada chuqur shaklda amalga oshirishni taklif qiladi. Bu ma’lum bir mavzuning yaxlit mohiyatini, o’zaro kirish va boyitish orqali keng axborot maydonida birlashtirilgan turli xil faoliyat turlari orqali ochishga qaratilgan faoliyatdir. Umumlashtirilgan bir faoliyat elementlarining ikkinchisiga kirib borishi bilan sodir bo’ladi, ya’ni bunday birlashuv chegaralari mavhum bo’lib, faoliyatning bir turini boshqasidan ajratish deyarli mumkin emas. Integratsiya jarayonida, shuningdek, faoliyatning bir turi hal qiluvchi ahamiyatga ega, boshqalari esa kengroq va chuqurroq tushunishga yordam beradi, ammo turli sohalardagi bilimlar teng asosda bir-birini to’ldiradi. Bunday holda, pedagog bir nechta vazifalarni hal qilish imkoniyatiga ega bo’ladi. Integratsiyalashgan ta’lim faoliyati ko’pincha yangi mavzularni san’at orqali o’rganishga qaratilgan. Maqsad - bolalar badiiy faoliyatining har xil turlarini yaxlit pedagogik jarayonga birlashtirish, bolalar dunyosi, estetik madaniyati va san’at (musiqa, sahna, adabiy va tasviriy san’at) orqali ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish. Faoliyat bir nechta pedagoglar tomonidan amalga oshirilishi mumkin bo’lgan bir nechta faoliyat bo’yicha umumiy mavzu asosida

rejalashtiriladi. Ta'lim materialining tarkibi ma'lum bir mavzu atrofida ishlab chiqiladi.

Masalan, maktabga tayyorlov guruhida **“Ertak qushi – oqqush”** mavzusi quyidagi ta'lim usullarini o'z ichiga oladi: Ta'lim faoliyati umumiy guruh bilan ishlashdan boshlanadi:

□ Oqqushlarning turmush tarzi va o'ziga xos xususiyatlar haqida hikoya qilib berish;

□ suhbat: insonning hayvonot dunyosiga munosabati;

□ “Yovvoyi oqqushlar”, “Shox Sulton”, “Irkit o'rdakcha” ertaklaridagi oqqush tasvirini muhokama qilish

□ Chaykovskiyning “Oqqush ko'li” baletidan parcha tinglash;

□ ijodiy topshiriq: musiqa ostida oqqush qanday harakat qilayotganini ko'rsating (jismoniy daqiqalar). Keyin bolalar rivojlanish markazlariga tarqab ketadilar:

□ Vrubelning “Oqqush malika” rasmini tomosha qilish;

□ kichik guruhlarda ishlash: uchib ketayotgan oqqushlarni chizish, “Oqqushlar” mavzusida applikasiya, “Oqqush ko'li” mavzusida loy ishi.

□ oqqushlar hayotini “Ilm-fan va tabiat” markazida bolalar ensiklopediyasi yoki boshqa kitoblardagi rasmlar orqali o'rganish: qishni qaerda o'tkazishadi, polaponlari nechta bo'ladi, oqqushlarning qanday ranglari mavjud va hokazo.

Shunda pedagogning vazifasi: mavzu asosida har bir markazda bolalar faoliyatini rejalashtirish. Ushbu ta'lim faoliyatida atrof olam, nutq o'stirish, musiqa, tasviriy san'at vazifalari umumlashtiriladi. Bu vazifalarning asosiy maqsadi esa – bolalarda ajoyib qush – oqqushlar haqidagi tasavvurni shakllantirish. Shuningdek, shuni ta'kidlash kerakki, integratsiyalashgan faoliyat shaklida yana umumiy guruhga yig'ilib bolalarning bilimlarini matematik KVN, ertak kechalari va ekologik viktorinalar orqali umumlashtirish qulay.

III. Loyihaviy ta'lim faoliyati Loyiha – bu kattalar tomonidan maxsus tashkillashtirilgan va bolalar tomonidan bajariladigan, ijodiy ishlar bilan yakunlanadigan faoliyatlar majmui. MTTdagi loyiha qisqa muddatli (bir yoki ikki kun) va uzoq muddatli bo'lishi mumkin (mavzuga qiziqish yo'q bo'lguncha bir oygacha davom etishi mumkin). Bundan uzoqqa cho'zish joiz emas, chunki o'rganilayotgan ob'ektga qiziqish yo'qoladi. Har qanday loyiha bolalar, pedagoglar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik samarasidir. U turli xil bilim sohalarida bilim olish qiziqishini rivojlantirish, muloqot ko'nikmalarini va axloqiy fazilatlarni shakllantirishga imkon beradi. Loyihada ishtirok etish bolaga uning ahamiyatligini, tadbirlarning to'liq ishtirokchisi etib his qilishiga yordam beradi va “men o'zim”, “qilaman”, “qila olaman” pozitsiyalarini mustahkamlashga yordam beradi. Bolalar turli tadbirlarda o'zlarini namoyon qilish, umumiy guruhdagi ishlarga hissa qo'shish, individuallikni namoyish etish, guruhda ma'lum bir mavqega ega bo'lish imkoniyatiga ega. Ta'lim-

tarbiya jarayonida loyihaviy uslubning afzalliklari:

- uning asosida bilim olish ko'nikmalarini rivojlantirish rivojlanish usullaridan biridir (tadqiqot ko'nikmalari, savol berish va ularga javob topish ko'nikmalari, ma'lumotni topish va undan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish)

- ta'lim jarayoni sifatini yaxshilaydi;

- ijodiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi;

- pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirishga yordam beradi. Har qanday loyihaning markazida tadqiqot izlanishini talab qiladigan muammo bo'ladi. Loyihaning majburiy shartlaridan biri bu bolalarning mustaqilligi (pedagogning ko'magi bilan, bolalar va kattalar bilan birgalikda ijodi). Loyihaviy tadbirlar tufayli faoliyatning har bir bosqichida bolalarning mustaqillik darajasi o'sib boradi, bolalarda o'zini o'zi tashkil etish va bilim olish faoliyatining ko'nikmalari ham o'sib boradi

Xulosa qilib shuni ta'kidlash kerakki, biz intilayotgan natija quyidagi parametrlarga mos keladi:

- 1) maktabgacha tarbiyachilarning yangi ta'lim standartlarini joriy etishga ongli tayyorligi;

- 2) maktabgacha ta'limning Federal davlat ta'lim standartini amalga oshirishga nisbatan o'qituvchining subyektiv pozitsiyasi;

- 3) o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirish;

- 4) o'z kasbiy faoliyatida pedagogik aks ettirishni faollashtirish;

- 5) o'qituvchining kasbiy faoliyatda o'zini o'zi anglashi.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining 2019-yil 16-dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida" O'RQ 595-son qonuni.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-sentyabrda "Maktabgacha ta'lim tizimi tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ 3261-son qarori.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentyabrda "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF 5198-son Farmoni.

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentyabrda "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida" PQ 3305-son qarori.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 30-sentyabrda "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ 3955-son qarori.

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-mayda "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini

tasdiqlash to‘g‘risida” 4312-son qarori.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 26-aprelda O‘zbekiston Respublikasining “Davlat-xususiy sheriklik to‘g‘risida” O‘RQ 537-sonli Qonuni.

8. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 25-apreldagi “Maktabgacha hamda umumta’lim muassasalari faoliyatini tekshirish ishlarini tartibga solish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 352-son qarori.

9. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-maydagi “Maktabgacha ta’lim tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 391-son qarori.

10. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-maydagi “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, kasb-hunar va maktabdan tashqari davlat ta’lim muassasalari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida” 392-son qarori.

11. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 18-maydagi “Maktabgacha ta’lim tizimi uchun kadrlar tayyorlashni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 418-son qarori.

12. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabdagi “Maktabgacha ta’lim va tarbiyaning davlat standarti” 802-son qarori.

13. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirining 2018-yil 9-fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi tizimidagi Maktabgacha ta’lim muassasalarida mehnat va ijro intizomi hamda kasb etikasi qoidalariga rioya etilishini mustahkamlashning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida” 27-son buyrug‘i.

13. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirining 2018-yil 11-maydagi “O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirligi hamda maktabgacha ta’lim tizimidagi muassasa va tashkilotlarda jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tartibi to‘g‘risidagi namunaviy nizomni tasdiqlash to‘g‘risida” 98-sonli buyrug‘i.

14. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta’lim vazirining 2019-yil 30-avgustdagi “Davlat maktabgacha ta’lim tashkilotlari pedagoglarining ish hujjatlari to‘g‘risida” 155-sonli buyrug‘i.

15. Maktabgacha ta’lim vazirining 2020-yil 26-oktyabrdagi “Maktabgacha ta’lim xodimlari asosiy lavozimlarining malaka tavsiflarini tasdiqlash to‘g‘risida” 173-sonli buyrug‘i.